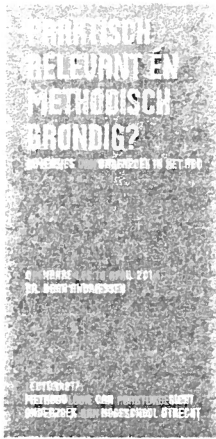

PRAKTIJKONDERZOEK

- **Andriessen, D. (2014). Praktisch relevant én methodisch grondig? Dimensies van onderzoek in het HBO.** Utrecht: Hogeschool Utrecht, lectoraat Methodologie van praktijkgericht onderzoek. (gratis download; 64 pp.)

Sinds de invoering van lectoraten en kenniskringen zijn plaats en functie van onderzoek in het hoger beroepsonderwijs onderwerp van soms verhitte debatten. Binnen de hogescholen is eigenlijk in verbluffend korte tijd aanzienlijke kwantitatieve en kwalitatieve vooruitgang geboekt op dit vlak. Hogeschool Utrecht bijvoorbeeld, profileert zichzelf als een kennisinstelling met twee kerntaken, namelijk onderwijs en onderzoek, en duidt zichzelf in internationaal verband aan als *university of applied sciences*.

Door de academische wereld (en overigens ook door hogeschooldocenten) wordt nog wel eens zuur opgemerkt dat hogescholen geen universiteitje moeten gaan spelen. Het verweer van de hogescholen dat zij zich op een ander type onderzoek richten wordt dan gepareerd met

de suggestieve opmerking dat er maar één relevant onderscheid is in onderzoek, namelijk goed en slecht onderzoek. Ik kan niet ontkennen dat aan de Nederlandse universiteiten over het algemeen hoogwaardig onderzoek wordt verricht. Toch is inmiddels wel duidelijk dat zelfs daar wel eens wat mis gaat, bijvoorbeeld door toedoen van hoog-Stapel-ende of achter-Bax-e hoogleraren. Bovendien lijkt het niet helemaal fair om universitair onderzoek met een eeuwenlange traditie als maatstaf te hanteren voor een relatief jong fenomeen als het onderzoek aan Nederlandse hogescholen. Het werkelijke probleem ligt misschien ergens anders. Wie namelijk even nadent over een voor de hand liggende taakverdeling tussen de wetenschapsgeoriënteerde universiteiten en de op de beroepspraktijk gerichte hogescholen, zal al snel bedenken dat academici zich dienen te richten op fundamenteel wetenschappelijk onderzoek terwijl het beroepsonderwijs zou moeten focussen op praktijkgericht of toegepast onderzoek. De praktijk wijst echter uit dat een toenemend deel van het universitair onderzoek juist een praktijkgericht of toegepast karakter bezit, net zoals een niet onbelangrijk deel van de universitaire studies in wezen een beroepsopleiding is, zij het met een wetenschappelijke basis. Het heeft er dus verdacht veel van weg dat het debat niet veel meer behelst dan kinnesinne tussen concullegende kennisinstellingen die in dezelfde vijver van data en financiën vissen. Moet het hoger beroepsonderwijs zich misschien niet terugtrekken uit het debat, dat in wezen een achterhoedegevecht is, in stilstaand water bovendien, en gewoon zijn (voort) gang blijven gaan?

Op 10 april hield Daan Andriessen aan Hogeschool Utrecht zijn lectorale rede, waarvan tevens een boekje is verschenen. Centraal hierin staat praktijkgericht onderzoek, in het bijzonder in het hoger beroepsonderwijs. Hij omschrijft dat als onderzoek waarvan de vraagstelling wordt ingegeven door de beroepspraktijk en waarvan de opgedane kennis direct kan bijdragen aan die beroepspraktijk. Een belangrijke rode draad is het dilemma dat Donald Schön (de geestelijke vader van de reflectieve professional) omschreef als *rigor or relevance*: trekken we ons als professionals terug in de ivoren toren, waar we methodologisch verantwoorde wetenschap kunnen bedrijven zonder enige betekenis voor de samenleving, of wagen we ons in het maatschappelijke moeras van de relevante vraagstukken en urgente uitdagingen, en nemen daarbij op de koop toe dat we nooit meer droge voeten zullen krijgen? Andriessen zoekt zijn weg in dit dilemma, zonder daarbij voor gemakkelijke oplossingen te kiezen. Daarbij schetst hij enkele vergezichten die ook voor de beroepsopleiding maatschappelijk of sociaal werk zeer relevant zijn. Om te beginnen maakt hij voor verschillende opleidingsniveaus een onderscheid in de reikwijdte van de relevantie van het te verrichten onderzoek: bacheloronderzoek is relevant voor een specifieke praktijksituatie, masteronderzoek kan tevens vertaald worden naar andere situaties, en promotie-onderzoek levert een bijdrage aan de samenleving of de wetenschap als geheel. Het onderscheid is enigszins schematisch, maar biedt houvast voor het nadenken over de invulling van onderzoek binnen het beroepsonderwijs. Dat geldt in nog sterkere mate voor twee andere aspecten die Andriessen kort aanstipt.

Het eerste aspect is dat hij benadrukt dat onderzoek in beroepsonderwijs ondersteunend moet zijn voor de beroepsuitoefening, en dan vooral voor het methodisch werken. Op grond hiervan verbindt hij aan elke fase van het methodisch handelen een andere vorm van onderzoek. Zo onderscheidt hij verkenkend, diagnostisch, ontwerpend, monitorentend en evaluerend onderzoek. Daarbij

is telkens ook de vraag of onderzoeken werkelijk nodig is of dat de professional kan volstaan met uitzoeken. Op deze wijze blijft de praktijkrelevantie dus centraal staan in het professioneel handelen; praktijkonderzoek is voor professionals geen doel in zich.

Het tweede aspect dat Andriessen aanstipt, is dat een onderscheid gemaakt kan worden in verschillende typen beroepsresultaten. De auteur spreekt zelf overigens van 'beroepsproducten', maar dat is een ongelukkig gekozen term, omdat het bijvoorbeeld ook om een handeling kan gaan, en hierbij verwijst hij expliciet naar maatschappelijk werk. Bij verschillende beroepsresultaten speelt onderzoek een andere rol. Het opstellen van een advies vraagt om een andere methodologische aanpak dan het maken van een ontwerp. Andriessen biedt een belangrijk houvast voor het nadenken over de plek van praktijkonderzoek binnen het hoger beroepsonderwijs: stel de beroepsuitoefening centraal, richt je op de relevantie voor de specifieke praktijksituatie, en verbind het met het gewenste beroepsresultaat en de juiste fase(n) van het methodisch handelen. Met deze richtlijnen kunnen alle opleidingen hun voordeel doen, bijvoorbeeld door hun onderzoeklijn nog eens kritisch tegen het licht te houden.

DOOR ED DE JONGE